

Sygn. akt III CZP 47/14

UCHWAŁA

Dnia 17 lipca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa R. J.
przeciwko M. G.
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 17 lipca 2014 r.
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w L.
postanowieniem z dnia 22 stycznia 2014 r.,

"Czy przepis art. 132 § 1¹ k.p.c. dotyczy również wniesienia przez
radcę prawnego pisma procesowego zawierającego uzupełnienie
braków formalnych apelacji?"

podjął uchwałę:

**Przepis art. 132 § 1¹ k.p.c. dotyczy również wniesionego przez
pełnomocnika odpisu pisma procesowego zawierającego
uzupełnienie braków formalnych apelacji.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w C. wezwał pełnomocnika pozwanego do uzupełnienia w wyznaczonym terminie braku formalnego apelacji przez wskazanie we wniosku apelacji sposobu żądanej zmiany zaskarżonego wyroku. Do przesłanego Sądowi pisma uzupełniającego brak formalny apelacji radca prawny dołączył dowód wysłania odpisu tego pisma przesyłką poleconą drugiej stronie. Sąd pierwszej instancji odrzucił apelację, ponieważ uznał, że nie została ona - ze względu na wysłanie odpisu pisma zawierającego usunięcie braku formalnego apelacji bezpośrednio powodowi – uzupełniona prawidłowo.

Rozpoznając zażalenie pozwanego na postanowienie o odrzuceniu apelacji, Sąd Okręgowy w L. przedstawił – na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. – przytoczone na wstępie zagadnienie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione zagadnienie prawne dotyczy wykładni art. 132 § 1 i § 1¹ k.p.c. Rozstrzygnięcia wymaga kwestia, czy odpis pisma procesowego złożony na skutek zarządzenia zobowiązującego stronę do uzupełnienia braków formalnych apelacji jest w rozumieniu art. 132 § 1 k.p.c. odpisem pisma, który wymienione w tym przepisie osoby doręczają sobie nawzajem bezpośrednio, czy podlega on doręczeniu na podstawie art. 132 § 1¹ k.p.c., mimo że przepis ten wprost takiego pisma nie wymienia.

Zgodnie z art. 132 § 1 k.p.c. w toku sprawy adwokat radca prawny, rzecznik patentowy i radca prawny Prokuraturii Generalnej doręczają sobie nawzajem bezpośrednio odpisy pism procesowych z załącznikami. Wymienione osoby mają obowiązek do pisma procesowego wniesionego do sądu dołączyć dowód doręczenia drugiej stronie odpisu albo dowodu jego wysłania przesyłką poleconą. Pisma, do których nie dołączono dowodu doręczenia albo dowodu wysłania przesyłką poleconą, podlegają zwrotowi. Paragraf drugi przytoczonego przepisu stanowi zaś, że doręczenie przewidziane w art. 132 § 1 k.p.c. nie dotyczy wniesienia pozwu wzajemnego, apelacji, skargi kasacyjnej, zażalenia, sprzeciwu od wyroku zaocznego, sprzeciwu od nakazu zapłaty, zarzutów od nakazu zapłaty, wniosku o zabezpieczenie powództwa, skargi o wznowienie postępowania, skargi

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i skargi na orzeczenia referendarza sądowego, które należy złożyć w sądzie z odpisami dla strony przeciwnej.

Doręczenie stanowi formę notyfikowania osobom, których dotyczy, przebiegu postępowania i jego wyniku. Dla dokonania prawidłowego doręczenia konieczne jest zachowanie wymagań przewidzianych w przepisach prawa, nie może więc być uznane za skuteczne doręczenie dokonane w sposób sprzeczny z ustalonymi regułami i wymaganiami (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 155/07, nie publ. i z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UZ 10/11, nie publ.). Przepis art. 131 § 1 k.p.c. in principio wyraża zasadę oficjalności doręczeń, która polega na tym, że obowiązek doręczenia spoczywa na sądzie jako organie postępowania. Sąd dokonuje doręczenia z urzędu, poprzedza je czynność procesowa w postaci jego zarządzenia. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulujące doręczenia mają charakter obligatoryjny, wyłączający swobodną dyspozycję stron w zakresie sposobu doręczeń w postępowaniu sądowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 września 1993 r., III CRN 30/93, OSNC 1994, nr 7-8, poz. 160).

W art. 132 § 1 k.p.c. przewidziano odstępstwo od zasady oficjalności doręczeń na rzecz doręczeń autonomicznych, zwanych także - ze względu na pominięcie udziału sądu – bezpośrednimi. Rozwiązanie to genezę sięga okresu przedwojennego, a w swym obecnym kształcie nawiązuje także do 479⁹ § 1 k.p.c., uchylonego z dniem 3 maja 2012 r. ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381). W uzasadnieniu ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r., o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45; dalej: „ustawa nowelizująca”), którą z dniem 19 kwietnia 2010 r. nadano art. 132 k.p.c. obecnie obowiązujące brzmienie, wyjaśniono, że wprowadzenie obowiązku - w miejsce wcześniejszego uprawnienia - bezpośredniego doręczania pism między zawodowymi pełnomocnikami miało na celu usprawnienie i uproszczenie postępowania oraz zwiększenie jego dynamiki przez usunięcie konstrukcji mogących sprzyjać nieuzasadnionemu przedłużaniu postępowania. W piśmiennictwie podkreślono, że wprowadzenie doręczeń

autonomicznych jest wyrazem zaufania do rzetelności i fachowości osób uprawnionych do ich dokonywania, a nie – piętrzenia kolejnych wymagań formalnych, mających na celu „złapanie” profesjonalnego pełnomocnika na uchybieniu przewidzianym wymaganiom.

Z zakresu pism procesowych objętych przewidzianymi w art. 132 § 1 k.p.c. doręczeniami bezpośrednimi zostały wyłączone pisma enumeratywnie wymienione w art. 132 § 1¹ k.p.c. Odpisy tych pism dla strony przeciwnej (innych uczestników postępowania) należy złożyć w sądzie. Niestosowanie wspomnianej zasady doręczeń bezpośrednich do pism procesowych wymienionych w art. 132 § 1¹ k.p.c. jest uzasadnione ich charakterem. Wspólną cechą tych pism jest to, że ze względu na stawiane im wymagania formalne i fiskalne, których weryfikacja należy do sądu (art. 370 i art. 373 k.p.c.), nie można wykluczyć, że mimo sporządzenia ich przez osoby zajmujące się profesjonalnie świadczeniem pomocy prawnej pojawią się podstawy do odmowy nadania im dalszego biegu i odrzucenia ich.

Wskazany wyżej wymagający rozstrzygnięcia problem był podejmowany w literaturze. Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego podnoszono kwestie, choć nie wprost dotyczącego tego problemu, przydatne do rozstrzygnięcia rozpoznawanego zagadnienia prawnego.

W piśmiennictwie przyjmuje się, że bezpośredniemu doręczeniu nie podlegają odpisy pism procesowych złożonych na skutek zarządzenia zobowiązującego do uzupełnienia braków formalnych pism wymienionych w art. 132 § 1¹ k.p.c. Wynika to z założenia, że pisma takie nie mają charakteru samodzielnych pism, gdyż są składane w celu uzupełnienia innych wskazanych w art. 132 § 1¹ k.p.c. pism procesowych.

Sąd Najwyższy w okresie obowiązywania art. 479⁹ § 2 k.p.c., do którego - jak wspomniano - nawiązuje art. 132 § 1¹ k.p.c., w postanowieniu z dnia 30 sierpnia 2000 r., V CKN 1293/00 (nie publ.) orzekł, że z treści art. 479⁹ § 2 k.p.c. wynika, że formy doręczeń bezpośrednich (art. 479⁹ § 1 k.p.c.) nie stosuje się do doręczenia stronie przeciwnej odpisów środków zaskarżenia. Podkreślił, że doręczenie odpisu zażalenia bezpośrednio stronie przeciwnej - ze względu na konieczność zachowania przewidzianych w przepisach prawa wymagań dotyczących doręczeń – jest procesowo nieskuteczne. Potwierdzeniem tego

stanowiska na gruncie art. 132 k.p.c., w brzmieniu nadanym mu ustawą nowelizującą, jest postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 r., III CZ 42/13 (nie publ.), którym zostało oddalone zażalenie powoda na odrzucenie skargi kasacyjnej z powodu nieusunięcia braku formalnego w postaci złożenia odpisu skargi kasacyjnej. Sąd Najwyższy podzielił stanowisko Sądu drugiej instancji, że doręczenie na skutek zarządzenia zobowiązującego do usunięcia braków formalnych odpisu skargi kasacyjnej bezpośrednio przeciwnikowi jest bezskuteczne, albowiem przewidziane w art. 132 § 1 k.p.c. odstępstwo od zasady oficjalności doręczeń nie dotyczy doręczeń odpisów pism wymienionych w art. 132 § 1¹ k.p.c. Argumentu na rzecz tezy, że odpis pisma zawierającego uzupełnienia braków formalnych apelacji nie ma samodzielnego charakteru dostarcza postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2008 r., V CZ 44/08 (OSNC-ZD z 2009 r., nr 2, poz. 55), w którym orzeczono, że termin do uiszczenia opłaty od czynności procesowej nie podlega przywróceniu. Podkreślając złożony ze względu na konieczność spełnienia wymagań formalnych i fiskalnych charakter czynności procesowej w postaci środków odwoławczych, Sąd Najwyższy uznał, że uiszczenie opłaty od apelacji nie ma samodzielnego charakteru, a stanowi element składowy czynności procesowej w postaci apelacji.

Charakter odpisu pisma wniesionego na skutek zarządzenia zobowiązującego do usunięcia braków formalnych apelacji wskazuje, że jest on częścią tego środka odwoławczego jako pisma wszczynającego postępowania apelacyjne. Nie ma on charakteru samodzielnego, jest wyłącznie uzupełnieniem dotkniętej stwierdzonymi brakami formalnymi apelacji. Pismo to jest składane w celu uzupełnienia (poprawienia) treści środka odwoławczego. Odpis omawianego pisma stanowi brakujący element wniesionej apelacji. Dopiero oba pisma procesowe łącznie stanowią podstawę do oceny, czy apelacja spełnia wszystkie określone przez ustawodawcę wymagania. To z kolei jest podstawą do weryfikacji, czy wniesienie środka odwoławczego było prawidłowe i dopuszczalne, a w konsekwencji, czy jest możliwe nadanie mu dalszego biegu, czy też zachodzi podstawa do odrzucenia apelacji. Charakter obu wskazanych pism przemawia przeciwko różnicowaniu ich z punktu widzenia skutków procesowych, w tym w zakresie zasad ich doręczania. Skoro przyjmuje się,

że przewidziany w art. 132 § 1¹ k.p.c. rygor dotyczy odpisu pisma procesowego w postaci apelacji, to trudno wskazać racjonalne powody niestosowania go także do odpisu pisma procesowego uzupełniającego braki formalne tego środka odwoławczego.

Za objęciem odpisu pisma wniesionego na skutek zarządzenia zobowiązującego do usunięcia braków formalnych apelacji doręczeniem na podstawie art. 132 § 1 k.p.c. nie przemawiają także wskazane w ustawie nowelizującej motywy nowelizacji art. 132 k.p.c. Doręczenie bezpośrednio ani nie przyspieszy, ani nie uprości wywołanego wniesieniem apelacji postępowania międzyinstancyjnego. Nie wyeliminowałoby ono bowiem potrzeby ponownej oceny prawidłowości i skuteczności wniesienia apelacji po jej uzupełnieniu (art. 370 i art. 373 k.p.c.), doręczenia tego środka odwoławczego drugiej stronie i uzyskania dowodu tego doręczenia, stanowiącego przesłankę przedstawienia akt sprawy sądowi drugiej instancji (art. 371 k.p.c.). Doręczenie bezpośrednio wspomnianego pisma może natomiast spowodować komplikacje na etapie postępowania apelacyjnego. Wnoszący odpowiedź na apelację może mieć bowiem wątpliwości co do sposobu liczenia przewidzianego w art. 372 k.p.c. dwutygodniowego terminu do dokonania tej czynności procesowej i w celu zapobieżenia jego naruszeniu wnieść odpowiedź – co miało miejsce w sprawie – w terminie liczonym od dnia doręczenia bezpośredniego odpisu pisma uzupełniającego braki formalne apelacji. Doręczanie odpisu pisma wniesionego na skutek zarządzenia zobowiązującego do uzupełnienia braków formalnych apelacji na podstawie art. 132 § 1 k.p.c. prowadziłyby też - w razie niedołączenia dowodu doręczenia albo dowodu wysłania przesyłką poleconą – do podejmowania dodatkowych czynności, gdyż należałoby wówczas - poza odrzuceniem apelacji z powodu nieusunięcia braków formalnych – także zwrócić wspomniane pismo (art. 132 § 1 zdanie ostatnie k.p.c.).

Reasumując, przedstawiony wywód uzasadnia wniosek, że przepis art. 132 § 1¹ k.p.c. dotyczy również wniesionego przez pełnomocnika odpisu pisma procesowego zawierającego uzupełnienie braków formalnych apelacji

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.